

Mondd el, hogy tudjuk...

HOGYAN KÉSZÍTSÜNK
TÖRTÉNETI INTERJÚT?

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség

ÜMFT infóvonal: 06 40 638 638

nfu@nfu.gov.hu • www.nfu.hu

Emlékpontok
mondj el, hogy tudjuk!

Mondd el, hogy tudjuk... Hogyan készítsünk történeti interjút?

Szerző: Rónaháti Cecilia

A kiadványt lektorálta: Horváth Miklós
Az anyagokat szerkesztette és összeállította: Pál Dániel Levente és Schmidt Mária

Felelős kiadó:
Schmidt Mária

A kiadványt és a borítót tervezte:
Haragos Péter

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

© XX. Század Intézet – Közép- és Kelet-európai Történelem és
Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, 2010.

1. Mi a történelem?

A történelmet nem sikerült eddig általános módon meghatározni, leegyszerűsítve azonban felfoghatjuk a különböző emlékek áthagyományozásának: hol, mikor és hogyan történt valami; miért úgy történt, ahogy; milyen okai és következményei voltak? A történelem tanulása során ezt a *hagyományt* tanuljuk, írása pedig ezt a hagyományt folytatja. Így alakul ki, így írják meg az ismert történelmet.

Egy-egy, a hatalom birtokába jutott csoport olykor megszabhatja, hogy mire kell emlékezni, és mit felejtsen el a hozzá tartozó közösség. Ezzel a történelem *továbbhagyományozását* befolyásolják, ezért előfordulhat, hogy a történelmet nem a maga teljességében ismerjük meg. Ezen változtathat a személyes, az egyes ember emlékeiből is táplálkozó kutatás, amely a történelmet első kézből, annak átélőitől származó ismeretekkel gazdagíthatja.

A történelem kutatása során éppen ezért az emlékek legszélesebb körét kell áttekinteni, és az eredményeket a lehető legobjektívebben kell megörökíteni, *továbbhagyományozni*, hogy a végül megírt történelem közös emlékeink gyűjteménye is legyen arról a korszakról, amivel foglalkozunk.

A történelem kutatásának egyik módszere a személyes emlékek, az elbeszélte történelem (oral history) gyűjtése.

„A történelem azon események összessége, amelyek egy kis odafigyeléssel elkerülhetőek lettek volna.”

(Konrad Adenauer)

„A történelem nem ismétli önmagát, de rímel.”

(Mark Twain)

2. A kultúra

A mindannyiunk számára megismerhető hagyomány alapján kialakított írott történelem az emberek közös *emlékezetéből* táplálkozik.

A közös emlékezet közös kultúránkban jelenik meg. Ez adja meg az együvé tartozás tudatának és a kultúrának az alapjait, és ez alapján jönnek létre hagyományaink is.

A kultúra – általános meghatározása szerint – azoknak az ismereteknek, emlékeknek és hagyományoknak az összességét jelenti, amely segíti a társadalom tagjainak eligazodását a közös értékek és normák kérdéseiben, így biztosítva a közösségbe tartozó emberek összetartozását és a közösség fennmaradását.

Saját kultúránk és közösségünk érdeke, hogy időről időre megismerjük és feljegyezzük a magunk és az előttünk járók *emlékeit*, mert ez a rögzített és rendszerezett közösségi emlékezet hagyományozza tovább örökölt és jelen kultúránkat a majdani nemzedékek számára.

3. A hagyomány

A történelmi hagyomány idősebb az írott történelemnél. A közösség eredetéről, életének fontos korábbi eseményeiről szóló hősmondák és eposzok először szájhagyomány útján terjedtek, írásba csak jóval később foglalták őket. Az írásba foglalt hagyomány és annak értelmezésének neve írott történelem.

Az írott történelem megjelenése azonban nem szorította ki az elbeszélte történelmet, párhuzamosan létezik vele. Gondolj vissza öt-tíz évvel ezelőtre! Ugye vannak emlékeid arról a korszakról? Biztos lehetsz benne, hogy írásos emlékek is maradtak róla, amelyeket egy történelmi kutatás során elemezhetünk, és abban is, hogy lesznek róla emlékei a tíz, húsz vagy ötven évvel idősebbeknek is.

Valószínűleg a felsorolt *források* különbözni fognak egymástól. Azaz, ha meghallgatod a különböző korosztályba, társadalmi csoportba vagy eltérő földrajzi helyhez tartozók emlékeit, és elolvasod az írásos emlékeket, több különböző történet alakul majd ki. A *személyes történelem*, a saját magunkra vonatkozó, a számonkora fontos történet sokszor elválk a *közösség számára fontos eseményektől*, mást hangsúlyoz, de hozzátesz annak értelmezéséhez.

Amit végül utódainknak írott történelemként továbbadunk, azaz hagyományozunk, hagyománnyá teszünk, az tartalmazni fogja a személyes és a közösségi történelmek elemeit, az ok-okozatiság és az objektivitás szempontjai szerint válogatva közöttük. Egyszóval aszerint értelmezi az írott történelem a személyes, elbeszélte történelmeket és az írásos emlékeket, hogy magyarázatot adhasson a közösség számára fontos események okára, és leírja azok következményeit.

Ezért fontos meghallgatni, összegyűjteni és dokumentálni időről-időre a történelmi visszaemlékezéseket, a személyes vagy elbeszélte történelmet.

Meghallgatni, hiszen a történelem megismerésének legősibb és legegyszerűbb módszere az elbeszélő és a hallgató együttműködésével kialakított szájhagyomány.

Összegyűjteni, mert a személyes visszaemlékezések korosztálytól, földrajzi helytől és társadalmi hovatartozástól függően különbözőek lehetnek, és a különböző verziók megismerésével egyre teljesebb képet kaphatunk az eseményekről.

Dokumentálni, mert a történelmi kutatás hitelességét az biztosítja, ha a forrás egy későbbi kutató számára egyértelműen visszakereshető. Ezen kívül ez segíti elő a megőrzést, az *emlékezetben tartást* is.

4. Az emlékezet

Az ember személyes emlékein kívül létezik egy közös társadalmi emlékezet is, a közösség emlékezete. Ez idősebb bármelyikünkénél, a hagyomány alakította ki, és a közösséget érintő minden esemény befolyásolja, folytatja. Bátran támaszkodhatunk rá, ha meg akarjuk tudni, hősök voltak-e a márciusi ifjak, milyen ünnep vár ránk e hónapban és azt hogyan kell megtartani, vagy éppen, hogy megfázás esetén igyunk-e citromos teát.

A közös emlékezet adja az együvé tartozás érzését, ez teremti meg a közösséget a társadalom egyébként különböző tagjai között, ez befolyásolja viszonyunkat az új információkhoz és ez határozza meg azt a módot is, ahogyan a múltunkról gondolkozunk.

Az emlékezetet táplálják közös ünnepeink is, és a mód, ahogyan megtartjuk őket. Segítségükkel idézzük fel a közösségünket érintő nagyobb eseményeket, részvételünkkel egyrészt felfrissítjük, másrészt továbbadjuk kultúránk közös emlékeit.

Azt hagyományozzuk tovább, amire emlékezünk, egyénileg vagy közösségként – így alakul ki a történeti emlékezet.

Az emlékezet kialakításában emlékezőkre is szükség van, ezért fennáll annak az esélye, hogy bizonyos információk elvesznek, vagy túlzott hangsúlyt kapnak az emlékezők személyisége, társadalmi helyzete miatt. Ennek következményeit, az arányok eltolódását, az információk meghamisítását igyekszik kiszűrni a történettudomány a *forráskritika* használatával.

5. Forráskritika

Mivel a történelem megismerésére a legritkább esetben van módunk személyes élmények alapján, főként annak forrásaira támaszkodhatunk. Forrás gyakorlatilag bármi lehet: egy tárgy, egy irat, egy személyes visszaemlékezés...

„A forráskritika a forrásérték megállapítására szolgáló elméleti és gyakorlati ismeretek összessége, egyben a történetírás alapja” – hangzik a definíció, de mit is jelent ez? Leginkább egy nyomozáshoz hasonlíthatjuk, amelyben egy dokumentumról vagy tárgyról kétséget kizáróan és bizonyítékokkal alátámasztva kell végül megmondanunk, vajon abba a történelmi korszakba tartozik-e és azt a jelentést hordozza-e, amit állít magáról.

A források kritikája egyidős a történetírással. A történetírás számára különösen fontos, vajon *hiteles*-e az adott forrás, amelyre hivatkozik. Már Hérodotosz, az első történetíró művében is találunk törekvést forráskritikára, hiszen minden esetben leírja, hogy személyes tapasztalatok alapján, *elbeszélés alapján* vagy valamely írott forrásból szerzett tudomást a tárgyalt eseményről. Ez egyrészt hitelesíti a történetírót és a történetírást, másrészt segít a többi kutatónak, olvasónak eldönteni, hogy a megszerzett információ mennyire tekinthető pontosnak.

Az elbeszélés – mint történelmi forrás – csak jól dokumentált interjú formájában képvisel értéket, hiszen ez a dokumentálás hitelesíti majd a későbbi kutatók, nézők forráskritikája előtt. Azonban az interjú készítőjének is tisztában kell lennie a forráskritika használatával, hogy minél sokrétűbb és objektívebb kép megrajzolásához segíthesse a visszaemlékezőt. Az interjúalany kiválasztása, a kérdések megfogalmazása, a visszaemlékezés meghallgatása, a vágás és a szerkesztés... mind befolyásolhatja a forrás hitelességét, azonban esetünkben, a legújabb kori történelem kutatásánál soha nem szabad elfelejtenünk, hogy a tárgyi és írott források mellett itt érző emberek visszaemlékezései is elsődleges forrásként kerülnek feldolgozásra, ezért a munkához elengedhetetlen képesség a *tapintat* is.

6. Az elbeszelt történelem (oral history)

Az elbeszelt források arról árulkodnak, hogy mit tettek letűnt korok vagy az elmúlt évtizedek emberei. Ugyanakkor azt is elárulják, hogy hogyan gondolkoztak, hogyan éreztek, miben hittek, miért hittek bizonyos dolgokban, milyen véleménnyel voltak másokról, mit akartak elérni az életükben, és ami ugyanilyen fontos, mi az, amit a kérdezős pillanatában gondolnak mindarról, amit a múltban tettek.

A szavakban élő történelem rögzítése az ókortól napjainkig alapvető kérdéseiben nem változott. Célja rögzíteni az *elsődleges* visszaemlékezéseket a legutóbbi történeti korszakról, és a későbbi korok számára is kutathatóvá tenni azokat. Ezt nevezük a történelem empirikus, tapasztalat-alapú kutatásának.

Ide tartozik családtagjaink, szomszédaink, barátaink kötetlen elbeszélése a régi idők hétköznapjairól, de egy alapos megfontolás alapján kiválasztott személlyel folytatott, rögzített, irányított beszélgetés, *interjú* is, amelynek témája egy már történelmi kor, esemény felelevenítése. A felsoroltak egyike sem értékesebb vagy értéktelenebb, mint a másik – a különbség csupán az, hogy valószínűleg más-más kutatáshoz tudják majd felhasználni a későbbiekben.

Az elbeszelt történelem gyűjtése a történelemtudomány egyik munkamódszere, lényege a beszámoló rögzítése és elemzése. A gyűjtés koncentrálna az előző generációk történeti tapasztalatainak átadására, annak megőrzésére – ez a szóbeli hagyomány. Koncentrálna egy-egy ember életútján belül az életpályát meghatározó eseményekre – ez a szóbeli önéletrajz. Feldolgozhat egyéni, személyes beszámólót adott esemény(ek)ről, olyan történeti kérdésekről, amelyet a kérdező kortársként élt meg, vagy rögzítheti szemtanúk beszámolóit egy-egy történeti esemény folyamán, vagy azt követően. A két utóbbi esetben nem kerülhetjük el a forráskritika fokozott használatát.

7. Az interjú típusai

Az interjú egyrészt egy publicisztikai műfaj, másrészt egy anyaggyűjtési módszer. Az interjú mindig két vagy több ember beszélgetését jelenti. Két formai változata van: az egyik a kérdés-felelet, amelyben az interjúalany az interjú készítőjének előre végiggondolt kérdéseit egyesével válaszolja meg, a másik a függő beszéd, amelyben az interjúalany az interjú készítőjének irányításával, előre megbeszélt témáról szabadon beszél.

Az interjú típusai közül talán a legismertebbek a szórakoztató interjúk (pl. talk-show-kban), a portréinterjúk (egy személy életútjának, pályájának megismerésére irányul), a véleményinterjúk (pl. politikai vagy hírháttér műsorokból ismerhetjük), az információszerző interjúk és a tényinterjúk.

Az interjú készítésének változatai lehetnek: az egy fővel készített alapinterjú, a több személy együttes válaszadására számító sor- és körinterjú, illetve ennek speciális változata, a kerekasztal-beszélgetés.

Az elbeszélt történelem-interjú készítése a felsoroltak közül leginkább a portréinterjúhoz hasonló helyzetet jelent. Általában egyszerre egy személlyel készítünk interjút, amelyben igyekszünk az interjúalanyt segíteni, hogy minél részletesebben és pontosabban tudja felidézni az adott eseményeket. Ehhez bár elengedhetetlen az alapos felkészülés, mégis érdemes arra törekedni, hogy az interjúalany mindaddig megszakítás nélkül beszélhessen, ameddig el nem tér a tárgytól, vagy el nem fogynak a gondolatai.

8. Az interjúhelyzet

Az interjúhelyzet különleges formája a kommunikációnak, ezért sajátos szabályai vannak. Ilyenkor elsődleges követelmény az interjúalany tisztelete, az interjú készítőinek felkészültsége a témából és a személyből, amiről vagy akivel az interjút kívánják készíteni.

Az interjúalannal szembeni udvariasság része, hogy az interjúra pontosan érkezőnk, felkészültek, figyelmesek és türelmesek, azaz jó hallgatók vagyunk. Az odafigyelés nem csupán az interjúalannal szembeni tiszteletadás, de még az interjú készítésében is segít, képessé tesz arra, hogy a beszéd folytatására biztató kérdéseket tephessünk fel (...és azután mi történt? ...és ő hogyan reagált erre? ...és mit tett ebben a helyzetben?), biztosítsuk az elbeszélőt figyelmünkről (ühüm, tényleg? stb.), és megfelelő helyen tegyük fel a következő kérdést. Viselkedjünk úgy, hogy az interjúalany érezhesse, az adott helyzetben ő a legfontosabb a számunkra.

Nem célszerű az interjúalany állításaival vitába bocsátkozni, az esetleges egyet nem értésnek hangot adni, az elbeszélésben említett viselkedést, a szóba kerülő személyeket, magatartásokat kritizálni, még akkor sem, ha a kritikát jogosnak érezzük. Minderre alkalmat ad majd az interjú későbbi kiértékelése – távol az interjúalanytól.

Mindvégig szem előtt kell tartanunk a beszélgetés célját, azaz esetünkben azt, hogy első kézből származó és hiteles információkat gyűjtsünk össze az adott korszakról és személyről. Ne vágjunk az interjúalany szavába, hallgassuk végig, amit ő mondana el, mindaddig, amíg a beszélgetés felépítése követi előzetes témavázlatunkat, kérdéssorunkat.

Az interjú során nehézségként jelentkezhet, hogy a leendő interjúalanyok olyan élethelyzetek részesei lehettek, amelyekről a mindennapi élet kommunikációjában talán évtizedek óta nem állt módjukban beszélni. Ennek oka, hogy beszélgetéseinkben általában kerüljük az extrém helyzetek említését, hogy a beszélgetőpartnert ne terheljük meg túlságosan, és ne helyezzük magunkat a társas szituációkon kívül – ilyen esetekben az interjú készítője részéről kiemelkedően fontos a beleérző

figyelem. Más esetekben mérlegeljük, hogy az objektivitás inkább előrelendíti e a beszélgetést, mint a túlzott együttérzés.

Másfajta nehézséget jelenthet, ha olyan témákat kell érintenünk, amelyek esetleg a mai társadalmi kérdésekre, aktuálpolitikai témákra is hatással vannak. Az interjú készítőjének nem célja a vélemény kifejezése vagy az események kritikája, csupán az elbeszélő emlékeinek megismerése. Udvariasan igyekezni kell az adott korszakban tartani a beszélőt, és nem engedni, hogy a kezünk közül kicsúszó beszélgetés napjaink eseményeire, vitáira térjen át.

9. A történeti interjú

Az elbeszél történelem forrásként általában csak „másodlagos forrásként”, azaz valaki által már leírt forrásanyagra hivatkozva közölhető. Ezzel szemben a történeti interjúknak az az előnye, hogy „elsőleges forrásként” állhat, hiszen a felvett anyag bármely kutató számára visszakereshető.

A történeti interjú az elbeszél történelem szakszerű megjelenése, olyan interjú, amely egy történelmi esemény átélőjének kutatások révén összeállított kérdéssorra adott válaszait rögzített formában tartalmazza.

A történeti interjú készítését megkönnyíti, illetve sikerét elősegíti, ha az interjúalany segítségére tudunk lenni.

Amennyiben helytörténeti interjút készítünk, az interjúalanyt segítheti, ha korabeli képeslapokat, fényképeket, helyi mezőgazdasági vagy ipari üzemeket ábrázoló történeti emlékeket, térképet, esetleg újságkivágásokat kutatunk fel az előzetes felkészülés során, és ezeket vele együtt nézzük át. Ez a módszer az interjú kezdetén a beszélgetést is gördülékenyebbé teheti.

Az életútinterjúban az interjúalany életének legfontosabb történelmi eseményeire koncentrálnunk, és ezeknek az ő mindennapjaira gyakorolt hatását tárjuk fel. Másik lehetőség, ha az interjúalany családtörténetén keresztül elemezzük a változásokat, a származásával, szülei, nagyszülei foglalkozásával, egy átlagos napjával kezdjük az interjút, majd hasonló kérdéseket teszünk fel a saját és a gyermekei, unokái életével kapcsolatban is. Így kirajzolódhat előttünk, hogyan változott az életmód, az életvitel a XX. század különböző korszakaiban.

Megkönnyíti az interjúalany számára az emlékezést, ha konkrét eseményhez kötheti első gondolatait. Jó kiindulópont lehet annak áttekintése, mit is tett valaki éppen fontos történelmi események bejelentésének időpontjában, és hogyan reagált arra először? Aki átélte, általában élénken emlékszik, mivel foglalatzkodott éppen, amikor meghallotta Kennedy, Sztálin vagy éppen John Lennon halálhírét, és arra is,

hol volt éppen, amikor értesült a New York-i World Trade Center összeomlásáról. Számos történelmi esemény alkalmas lehet egy-egy generáció közös emlékezetének feltérképezésére.

10. Milyen a jó interjú?

Egy jó interjú köszönéssel, megszólítással és bemutatkozással kezdődik, ezután érdemes közölni az interjú időpontját, helyét és tárgyát. A középső részben az interjúkészítés közelebbi célját, céljait lehet meghatározni, ezt követően tesszük fel kérdéseinket. Zárásul összegezzük az elhangzottakat (ez történeti interjú esetében egészen rövid is lehet, akár el is maradhat), köszönetet mondunk az interjúalanyunk, végül elköszönünk.

A fentiek mellett fontos, hogy a téma kiválasztása megokolt legyen, az interjú során végig az interjúalany személye álljon a középpontban! Az interjú készítője elsősorban „csak” segítse a nyilatkozót, az ő feladata mélyrehatóan feltárni a témát, és biztosítani a hiteles és pontos információszerezést.

A kérdésekkel kapcsolatban fontos, hogy a kérdéskörök előzetes, logikusan felépített terv alapján épüljenek fel – ha szükséges, természetesen lehet rögtönözni. Jó, ha meg tudjuk őrizni a kérdések egyedi, személyre szabott jellegét.

A kérdezés célja, hogy interjúalanyunk elmondhassa, amit szeretne, ezért érdemes kiegészítendő kérdésekben gondolkodni eldöntendő kérdések helyett. Célzott kérdésekkel olykor érdemes visszakérdezni egy elbeszélés lezárása után az elbeszélés során hallott információkra, így pontos és részletes tények birtokába juthatunk.

Az interjú kérdéssorának összeállításakor az alábbiakat érdemes átgondolni:

- Milyen háttérinformációkra van szükség az interjúalany személyével kapcsolatban? (Hol született? Mikor ment iskolába? Hol éltek abban az időben? stb.)
- Hogyan érdemes elkezdni, befejezni az interjút?
- Mi volna a leglogikusabb sorrendje a kérdéseknek, ami nem töri majd meg a beszélgetés ívét?
- Elég világosak és egyértelműek-e a kérdések?

– Mihez kezdek, ha az interjúalany valamely kérdés(ek)re nem akar válaszolni?

Interjú készítésekor tipikus hiba, ha közhelyek jellemzik a beszélgetést, ha az interjú készítője vagy alanya érdektelennek látszik, ha az interjú készítője túlságosan előtérbe tolja magát, ha interjú közben vagy az anyag kezelése során megsérülnek az interjú alanyának személyiségi jogai.

Egy jó interjút mindkét részt vevő fél élvez, és szívesen gondolnak vissza rá.

11. Az interjú rögzítése

Az interjú gyakorlati elkészítésekor gondoskodni kell arról, hogy azt rögzítsük is, biztosítva ezzel a későbbi felhasználhatóságot, dokumentációt. Az interjú dokumentálásának több formája is lehetséges az interjú készítőjének jegyzeteit aláírásával hitelesítő interjúalanytól kezdve a diktafonnal vagy kismagnóval rögzített interjú keresztlől a kamerával rögzített interjúig. Esetünkben a legutóbbiról, a kép- és hangfelvétellel dokumentált interjúról van szó.

A kamera használata két különböző típusú alapvető problémával jár. Egyrészt, mivel az emberek többsége nem szokott hozzá, hogy bármilyen beszélgetését rögzítsék, még kevésbé szokványos számára a beszélgetés során kamera vagy más technikai berendezés jelenléte. Számítani kell első zavartságára, félelemérzetére, amit az interjú készítőinek kell orvosolni. Másrészt a technikai apparátusnak is megvannak a maga sajátos szükségletei, amelyekre oda kell figyelni: a megfelelő áramellátás, elegendő kazetta, a fényviszonyok beállítása, a háttérzajok kiszűrése stb.

Az interjú készítőinek időt kell szánnia arra, hogy az interjúalany a lehető legkényelmesebben érezze magát a megváltozott, talán számára idegen környezetben. Ahhoz, hogy a beszélgetés menetét a legkevésbé zavarja, a kamerának távolabb kell állnia a beszélgetőtől. Úgy kell beállítani, hogy ideális mértékben fogja be a bemutatni kívánt teret, előnyös szögből mutassa az interjúalanyt.

Érdeemes előre végiggondolni, mit látnánk szívesen a majd elkészült felvételen. Amennyiben a beszélgetőpartnerek, esetleg az interjúalany arcát szeretnék elsősorban felvenni, érdemes kissé szélesebb teret engedni a sziluettjük körül, hogy az esetleges hirtelen mozdulatok ne lepjék meg a felvétel készítőjét, ne csúszzanak ki a kamera látószögéből. Választhatjuk a tágabb térbe helyezett bemutatást is, de a beszélgetőpartnerek ne „vesszenek el” a helyiségben!

A legtöbb ember nem tud egyenesen a kamerába beszélni, kifejezőmódjukat és közérzetüket egyaránt megváltoztatja egy ilyen helyzet. Ezt kiküszöbölheti a kérdező, ha a kamerával egy vonalban, az interjúalanyal szemben foglal helyet, és végig fenntartja a szemkontaktust.

A kamera távolabb tartásával felmerülnek világítási és hangrögzítési problémák is. A természetes fény nappal elegendő világítás lehet, de mindenképpen oda kell figyelni, hogy a kamera ne a fényvel szemben álljon. Fontos még, hogy a kamera legyen körülbelül a beszélgetők arcának vonalában.

Amennyiben nem áll rendelkezésünkre külön mikrofon, próbáljuk úgy berendezni a teret, hogy a kamera mikrofonja tisztán tudja rögzíteni a beszélgetést. Ha erre nincs lehetőség, megoldást jelenthet diktafon használata, de ebben az esetben a hangot a vágás során kell majd a képfelvétellel esznetetni.

12. Az interjú szerkesztése

Bárki, aki szóbeli történeti forrásokat, azaz elbeszél történelmet gyűjt, rendszer vagy szerkeszt, elkerülhetetlenül részesévé válik a forrás létrehozásának. A létrejövő rögzített történeti forrás tükrözni fogja az összeállított kérdésköröket és az interjúalannal kialakított személyes kapcsolatot, valamint a szerkesztés elvét és gyakorlatát. Ezért sem lehet eleget hangsúlyozni az objektivitás fontosságát.

Az interjú szerkesztésének két nagyobb szakasza közül az egyik az interjú elkészítése előttre, a másik az interjú elkészítése utánra esik.

A megelőző szakaszban készülünk fel az interjúra, ilyenkor állítjuk össze a megfelelő kérdéssort, alakítjuk ki a későbbi interjú felépítésének logikáját, szem előtt tartva az interjú célját.

Az interjú elkészítését követő szakasz az interjú megtekintésével és kiértékelésével kezdődik. A történelmi kiértékelésen kívül gyakorlati szempontú elemzésre is szükség van, ki kell választani, hol találhatóak a felvételen *holt idők* (orrfújás, köhögés, mobiltelefon csörgése stb.), hol tért el az interjúalany a tárgytól, mikor sikerült őt a kérdezőnek visszatérlni a kívánt témakörbe, melyik részben ismételte a beszélő esetleg önmagát, mikor kellett egy kérdést elmagyarázni. Ezek a részek a szerkesztett, vágott anyagba, a kész filmbe feleslegesen kerülnének bele.

Az előkészítő és az utómunkát egyaránt érdemes közös megbeszélés alapján végezni, az interjú készítésével foglalkozó csoport minden tagjának a meglátásai, észrevételei számítanak, csakúgy, mint az interjú készítőjének, felvevőjének interjúhelyzetben szerzett benyomásai.

A kész interjút szintén érdemes közösen megnézni és értékelni. Ilyenkor még sok apró hibára fény derülhet.

13. Az interjú digitalizálása

A kész interjúkat digitális formában kell feltölteni a Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány szerverére.

Az eljuttatott anyagok technikai követelménye, hogy 20-45 perc hosszúságúak (inkább hosszabbak, mint rövidebbek), legalább 720x576 képpont mpeg formátumú filmek legyenek, tartalmazzák az interjú készítőinek és alanyának személyes adatait, a beszélgetésben érintett történelmi korszak(ok) megjelölését és az elkészítés helyét (település, megye). Ezen kívül el kell küldeni az interjúk nyersanyagát is.

Fontos, hogy a kép és hangrögzítés minősége ne zavarja az érthetőséget, mert ez csökkenti a munkátok felhasználhatóságát.

Hasonlóan nagy jelentősége van, hogy minden interjú végén legyen megfelelő nyilatkozat arról, hogy az interjúalany beleegyezik az elkészült anyag nyilvánosságra hozatalába. Ez azért egy kötelezően teljesítendő kritérium, mert a képével és a hangjával mindenki saját maga rendelkezik. Csak akkor felel meg az elkészített interjú az adatvédelmi jogszabályoknak, ha az érintett nyilvánosságra hozatalt megengedő nyilatkozatot tesz.

XX. Század Intézet – Közép- és Kelet-európai Történelem és
Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, 2010.

Felelős kiadó:
Schmidt Mária

Kiadó: XX. Század Intézet
ISBN 978-963-88081-5-8

